

ŠKOLNÍ STRAVOVÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICĚ

Anna Packová

ÚVOD

V roce 2011 přestihl poprvé počet obézních na celém světě počet hladovějících.

Od roku 2012 se stoupající trend obezity a nadváhy v **dospělé** populaci České republiky zastavil, ale přesto máme nejvyšší podíl obézních mužů v Evropě.

Podíl dětí s vyšší než normální váhou se stále zvyšuje, což nedává dobré vyhlídky do budoucna, protože 60 % dětí s nadváhou bude v dospělosti obézních. Podle dvou etap mezinárodního šetření HBSC (The Health Behavior in School-aged Children) vzrostl mezi lety 2001-2010 podíl českých 15letých dětí s nadváhou a obezitou o 40 %. Nadváhou nebo obezitou trpí přibližně pětina chlapců a desetina dívek.

VÝZNAM A POSLÁNÍ ŠKOLNÍHO STRAVOVÁNÍ

- ✓ **Hlavním úkolem školního stravování je zajistit pro děti kvalitní stravu v době jejich pobytu ve škole.**
- ✓ **Součástí tohoto úkolu je i výchova ke správné a vyvážené výživě.**
- ✓ **Musíme děti naučit zdravě jíst, aby se tak stravovaly v dalších letech a byly tím chráněny před mnohými civilizačními chorobami.**
- ✓ **Posláním školního stravování není jen uvařit oběd, ale připravit ho zdravě a podle výživových doporučení.**

HISTORIE ŠKOLNÍHO STRAVOVÁNÍ V ČR

Školní stravování má v Čechách dlouholetou tradici. Počátky jeho historie sahají do roku 1946.

Bylo to období, kdy se obyvatelé států Evropy postižených 2. světovou válkou snažili zacelit válečné rány – postavit znovu rozbitá lidská sídla, obnovit průmysl, školství, kulturu, zdravotnictví, zajistit to, co činí lidský život snazším a smysluplným.

Později, jak rostla zaměstnanost žen – matek, rozrůstala se i instituce školního stravování. Nejprve z iniciativy některých škol, později obcí a konečně státu, který vládním usnesením z r. 1960 učinil za školní stravování odpovědným ministerstvo školství.

Školní stravování se začalo velice rychle rozrůstat a zhruba v průběhu 70. let minulého století dokázalo zajistit stravování všem dětem, které o ně projevily zájem – a byla jich skutečně naprostá většina.

V roce 1989 vyšlo zvláštní číslo časopisu Výživa lidu, věnované školnímu stravování. Z tohoto časopisu se dá čerpat hodně materiálů z historie stravování i poznatky z konce 80. let.

Autorka v článku uvádí, že v 80. letech se ve školních jídelnách stravovalo téměř 88% žáků zapsaných ve školách.

Rozmach školního stravování příkládá těmto faktorům:

- populačnímu a demografickému vývoji, zaměstnanosti matek,
- změnám ve školském systému a řízení školního stravování,
- rozvinuté síti školních jídelen.

Rok	Počet školních jídelen	Počet strážníků	Počet dětských strážníků	Počet žáků	Procento stravovaných
1955	4 034	458 958,00	416 666,00	1 639 912,00	25,4%
1960	4 585	692 648,00	630 791,00	1 865 151,00	33,8%
1965	6 250	945 350,00	847 004,00	1 924 767,00	44,0%
1969	7 037	1 029 391,00	920 920,00	1 832 966,00	50,2%
1989	10 641	1 773 023,00	1 404 657,00	2 447 324,00	57,4%
1991	10 133	1 593 580,00	1 381 009,00	2 064 863,00	66,9%
1995	8 957	1 644 235,00	1 332 228,00	2 052 851,00	64,9%
2000	8 876	1 729 857,00	1 375 435,00	1 940 857,00	70,9%
2004	8 892	1 671 488,00	1 315 808,00	1 857 859,00	70,8%

ŠKOLNÍ STRAVOVÁNÍ V ČR V SOUČASNOSTI

ŠKOLNÍ STRAVOVÁNÍ V ČÍSLECH (2015)

Školní stravování denně připravuje zhruba

1 733 686 jídel pro:

- ☞ 1 379 778 jídel pro dětské strávnicky**
- ☞ 194 590 jídel pro pracovníky škol**
- ☞ 159 318 jídel pro cizí strávnicky**

☞ Jídla denně připravuje:

- ☞ 8 454 školních jídelen**
- ☞ 6 678 vedoucích školních jídelen**
- ☞ 26 893 kuchařů a pracovníků kuchyní**
- ☞ 33 759 pracovníků celkem**

LEGISLATIVA

- Školský zákon č. 561/2004
- Vyhláška o školním stravování č. 107/2005
- Hygienické a bezpečnostní předpisy
- Zákoník práce

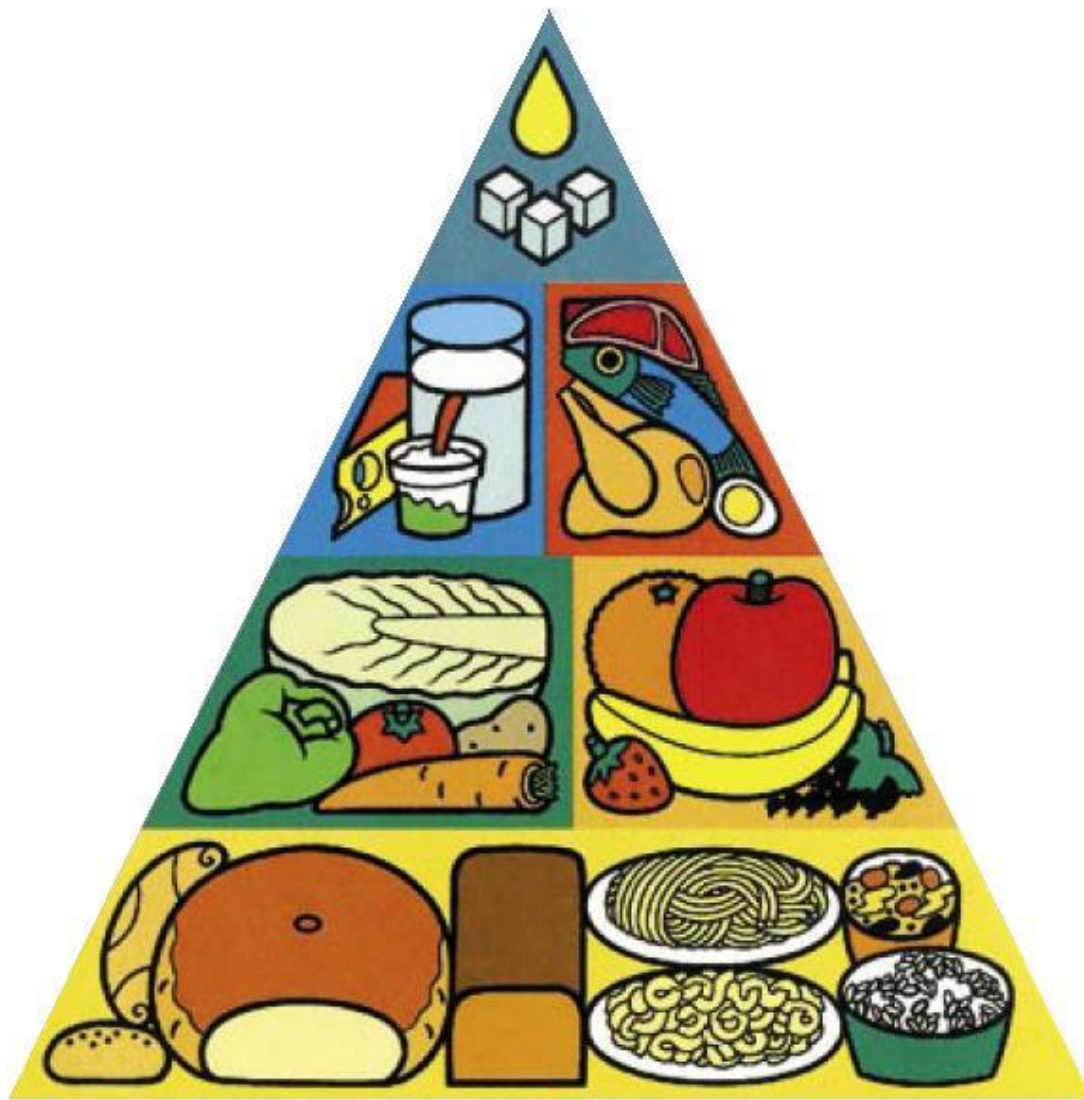

NÁŠ DĚTSKÝ STRÁVNÍK

POTRAVINOVÁ PYRAMIDA MZ

SPOTŘEBNÍ KOŠ POTRAVIN - STANDARDNÍ

Průměrná měsíční spotřeba vybraných druhů potravin na strávnicka a den v gramech, uvedeno v hodnotách "jak nakoupeno".

Věková skupina strávníků, hlavní a doplňková jídla	Druh a množství vybraných potravin v g na strávnicka a den									
	Maso	Ryby	Mléko tekuté	Mléčné výr.	Tuky volné	Cukr volný	Zelenina celkem	Ovoce celkem	Brambory	Luštěniny
3-6 r. přesnídávka, oběd, svačina	55	10	300	31	17	20	110	110	90	10
7-10 r. oběd	64	10	55	19	12	13	85	65	140	10
11-14 r. oběd	70	10	70	17	15	16	90	80	160	10
15-18 r. oběd	75	10	100	9	17	16	100	90	170	10
celodenní stravování										
3-6 r.	114	20	450	60	25	40	190	180	150	15
7-10 r.	149	30	250	70	35	55	215	170	300	30
11-14 r.	159	30	300	85	36	65	215	210	350	30
15-18 r.	163	20	300	85	35	50	250	240	300	20

LAKTOOVOVEGETARIÁNSKÝ

Druh a množství vybraných druhů potravin v g na strážníka a den pro laktoovovegetariánskou výživu

	Vejce	Mléko tekuté	Mléčné výr.	Tuky volné	Cukr volný	Zelenina celkem	Ovoce celkem	Brambory	Luštěniny
3-6 r. přesnídávka, oběd, svačina	15	350	75	12	20	130	115	90	20
7-10 r. oběd	15	250	45	12	12	92	70	140	15
11-14 r. oběd	15	250	45	12	15	104	80	160	15
15-18 r. oběd	15	250	45	12	13	114	90	160	15
15-18 r. celodenní stravování	25	400	210	35	40	370	290	250	30

FINANČNÍ NORMATIVY NA POTRAVINY

Věkové skupiny strávníků,
hlavní a doplňková jídla

Finanční limity
Kč/den/strávník

1. Strávníci do 6 let

snídaně	7,00 až 13,00
přesnídávka	6,00 až 9,00
oběd	14,00 až 25,00
svačina	6,00 až 9,00
večeře	12,00 až 19,00
Celkem (celodenní)	45,00 až 75,00
na nápoje	3,00 až 5,00

2. Strávníci 7 - 10 let

snídaně	9,00 až 15,00
přesnídávka	7,00 až 12,00
oběd	16,00 až 32,00
svačina	6,00 až 10,00
večeře	14,00 až 25,00
Celkem (celodenní)	52,00 až 94,00

3. Strávníci 11 - 14 let

snídaně	10,00 až 16,00
přesnídávka	7,00 až 12,00
oběd	19,00 až 34,00
svačina	7,00 až 11,00
večeře	15,00 až 27,00
Celkem (celodenní)	58,00 až 100,00

4. Strávníci 15 a více let

snídaně	11,00 až 17,00
přesnídávka	7,00 až 12,00
oběd	20,00 až 37,00
svačina	7,00 až 11,00
večeře	17,00 až 34,00
Celkem (celodenní)	60,00 až 111,00
II. večeře	9,00 až 16,00

SEZNAM ALERGENŮ

publikovaný ve směrnici 2000/89 ES od 13.12.2014 směrnici 1169/2011 EU

- 1** **OBILOVINY OBSAHUJÍCÍ LEPEK**
pšenice, žito, ječmen, oves, špalda, kamut nebo jejich hybridní odrůdy a výrobky z nich
- 2** **KORÝŠI**
a výrobky z nich
- 3** **VEJCE**
a výrobky z nich
- 4** **RYBY**
a výrobky z nich
- 5** **PODZEMNICE OLEJNÁ (ARAŠÍDY)**
a výrobky z nich
- 6** **SÓJOVÉ BOBY (SÓJA)**
a výrobky z nich
- 7** **MLÉKO**
a výrobky z něj
- 8** **SKOŘÁPKOVÉ PLODY**
mandle, liskové ořechy, vlašské ořechy, kešu ořechy, pekanové ořechy, para ořechy, pistácie, makadamie a výrobky z nich
- 9** **CELER**
a výrobky z něj
- 10** **HOŘČICE**
a výrobky z ní
- 11** **SEZAMOVÁ SEMENA (SEZAM)**
a výrobky z nich
- 12** **OXID SIŘIČITÝ A SIŘIČITANY**
v koncentracích vyšších 10 mg, ml/kg, l, vyjádřeno SO₂
- 13** **VLČÍ BOB (LUPINA)**
a výrobky z něj
- 14** **MĚKKÝŠI**
a výrobky z nich

DIETNÍ STRAVOVÁNÍ

Ve školních jídelnách též připravujeme dle možností i dietní stravování

NUTRIČNÍ DOPORUČENÍ MZ

upřednostňuje

doporučuje omezovat

Nutriční doporučení pro obědy

		jídelníček ŠJ	
		reálná četnost	hodnocení ✓ X
Polévky	doporučená četnost		
zeleninové 12x měsíčně	12x		
luštěninová min. 3x měsíčně, za 4x měsíčně 2 body	3x -4x		
zařazení obilných zavářek (jáhly, vločky, krupky, pohanka, bulgur, kuskus...) 4x měsíčně	4x		
kombinace polévek a hlavních jídel	většinou vhodná kombinace		
Hlavní jídla			
drůbež a králík (kuře, krůta, slepice, králík) 3x měsíčně	3x		
ryby 2x měsíčně; v případě 3x měsíčně 2 body	2x -3x		
vepřové maso max. 4x měsíčně	4x		
bezmasé nesladké jídlo 4x měsíčně (včetně luštěnin, pokud jsou nabídnuty bez masa)	4x		
nejsou zařazeny uzeniny	0x		
sladké jídlo max. 2x měsíčně	2x		
nápaditost pokrmů, regionální pokrmy	nápadité		
luštěniny 1x měsíčně; luštěniny 2x měsíčně 2body	1x-2x		
Přílohy			
obiloviny (těstoviny, rýže, kuskus apod....) 7x měsíčně	7x		
houskové knedlíky max. 2x měsíčně	2x		
Zelenina			
zelenina čerstvá min. 8x měsíčně	8x		

tepelně upravená zelenina min. 4x měsíčně	4x		
Nápoje			
denně nabídnut neslazený nemléčný	ano		
pokud je mléčný, výběr i z nemléčného	ano		

V případě souladu s ND se odškrtně splnění, v případě nesouladu se červeným křížkem označí nesplnění daného požadavku **X**.

Mateřské školy - Přesnídávky a svačiny	Doporučená četnost - měsíčně	Reálná četnost (ŠJ)	Hodnocení (ŠJ)
			 X
<i>luštěninová nebo zeleninová pomazánka 4x měsíčně</i>	4x		
<i>rybí pomazánka min.2x měsíčně</i>	2x		
<i>obilná kaše (z vloček, jáhel, kukuřičné krupice, rýže apod.) min. 2x měsíčně</i>	2x		
<i>zelenina nebo ovoce vždy jako součást svačiny</i>	vždy		
<i>Nabídka celozrnných, vícezrnných, speciálních, žitných druhů pečiva včetně chleba 8x měsíčně</i>	8x		
<i>Nezařazení uzeniny a paštiky</i>	0x		
výsledek hodnocení			

V případě souladu s ND se odškrtně splnění, v případě nesouladu se červeným křížkem označí nesplnění daného požadavku **X**.

„PAMLSKOVÁ VYHLÁŠKA“

PODPORUJEME

CO TRÁPÍ ŠKOLNÍ STRAVOVÁNÍ?

1. Přísné normativy na stanovování počtů pracovníků ve školních jídelnách.
2. Nedostatek finančních prostředků na vzdělávání pracovníků školních jídelen.
3. Nízké finanční ohodnocení jejich práce.
4. Nedostatek personálu – nejsou vyučeni kuchaři (odcházejí na lépe placená místa) a rovněž není dostatek vedoucích školních jídelen vzdělaných v oboru.
5. Nízká společenská prestiž ŠS.
6. Mediální dehonestace školního stravování.
7. Snahy mnoha různých subjektů vstupovat „nesystémově do systému“ školního stravování, čímž se narušuje kontinuita a společná snaha zlepšovat jeho úroveň.
8. Je velmi obtížné měnit dosavadní zvyklosti dětských strávníků (vážne spolupráce s rodiči a někdy i se školami).

ZÁVĚR

AKTIVITY ŠKOLNÍHO STRAVOVÁNÍ

Přes všechna úskalí se však nevzdáváme:

- školní stravování se neustále snaží zajišťovat osvětu na poli zdravého stravování
- v rámci města Brna i celé ČR se pořádají různé konference a semináře, které mají napomáhat pracovníkům školních jídelen
- každoročně se pořádá soutěž o Nejlepší školní oběd – mediálně velmi propagovaná akce
- v letošním roce se v Brně opět pokusíme celoplošně nabídnout dětským strávníkům měsíc moderních jídel, která se snaží podporovat současný trend ozdravení školního stravování (před dvěma lety jsme takto zkusili jeden týden a ohlas byl přívětivý)

DĚKUJI VÁM ZA POZORNOST

ZDROJE

- Internet
- ZŠ Bítovská Praha
- Školní jídelna při Základní škole, Mendelova, Karviná – Hranice
- 13. základní škola Plzeň, Habrmannova 45
- Základní škola a Mateřská škola BOLATICE
- ZŠ TGM Otrokovice
- Základní škola, Most, Václava Talicha 1855
- Bc. Alena Strosserová

